

RAADSINFORMATIEDOCUMENT GEMEENTE WATERLAND

Nummer : 177-12

Onderwerp : Natuuronderzoek en advies Hemmeland

Portefeuillehouder : Wethouder J. Kaars

Contact via : Projectteam Galgeriet

Datum : 19 januari 2021

Kennisnemen van
het natuuronderzoek en advies Hemmeland.

Inleiding

De ontwikkeling van het Galgeriet raakt aan de zuidwestzijde het Hemmeland. Hierdoor zijn aanpassingen aan de slotenstructuur en beplanting noodzakelijk. Op de plaats van het toekomstige appartementengebouw, de nieuwe entree van de jachthaven en het perceel t.b.v. de verplaatsing van bedrijven van het Galgeriet moeten een aantal watergangen worden verlegd. De verbinding met de Gouwzee wordt verplaatst en er moet watercompensatie plaatsvinden op het Hemmeland.

Samenvatting

De aanpassingen als gevolg van de ontwikkeling Galgeriet willen we aangrijpen als kans om de natuurwaarde van het Hemmeland te verhogen. Hiervoor heeft Witteveen en Bos opdracht gekregen een onderzoek uit te voeren naar de huidige natuurwaarde en te adviseren op welke wijze deze waarde geoptimaliseerd kan worden. Twee belangrijke vragen zijn: 1. Welke huidige natuurwaarde bezit Hemmeland? 2. Kan nieuwe natuur worden ontwikkeld op Hemmeland en kan dit zelfs bijdragen aan de natuur in de omgeving (Gouwzee en Markermeer)?

Doel van het natuuronderzoek

Uitgangspunt van het onderzoek is niet natuurcompensatie maar natuurontwikkeling. Het doel is om naast de noodzakelijke aanpassingen aan het watersysteem nieuwe natuur te ontwikkelen en bestaande te versterken.

Wat is onderzocht?

Onderzocht is op welke wijze een optimalisatie van de flora en fauna op het Hemmeland in combinatie met noodzakelijke watercompensatie als gevolg van het project Galgeriet gerealiseerd kan worden. Verder is onderzocht hoe de beleefbaarheid en aantrekkelijkheid van de natuur voor bezoekers versterkt kan worden. Dit alles in combinatie met de huidige functies van het Hemmeland, waar vooral dagrecreatie belangrijk is. Juist vanwege deze functies is het Hemmeland een interessante locatie die kans biedt om recreatie en natuur te combineren. Als de natuur robuust wordt uitgevoerd (denk aan grootte) is dit bestand tegen bezoekers.

Voor het verhogen van de natuurwaarde van het gebied wordt gekeken naar mogelijkheden op het land maar juist ook in het water. Hierbij zijn zones met waterriet of het realiseren van een natuureiland voor de kust van het Hemmeland goede toevoegingen voor de natuurwaarde van het gebied.

Welke kaders en partijen zijn er?

Bij het opstellen van het advies zijn het HHNK, de Provincie en RWS betrokken. Dit is van belang omdat in het onderzoek ook het watersysteem en de kustzone zijn meegenomen.

Bij vaststellen van de uitwerkingsrichting wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de doelstellingen van het 'Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn Amsterdam' (APRK) van de Provincie Noord-Holland, de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) van RWS en de kaderrichtlijn Water (KRW) waar HHNK mee werkt. Op deze manier wordt aangesloten bij natuurontwikkeling in de regio en optimaal gebruik gemaakt van subsidiemogelijkheden. Het Hemmeland is als project in APRK en PAGW opgenomen.

APRK

De Provincie Noord-Holland heeft het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn – Amsterdam (APRK) vastgesteld. Aanleiding voor het programma is de geplande dijkversterking van de Markermeerdijken. De realisatie van de dijkversterking gaat niet zonder impact op het landschap en daarmee op de omgeving van bewoners. Om die reden heeft de provincie het APRK opgesteld. Het programma verwoordt de ambities van de provincie voor het gebied en benoemt projecten die daar uitvoering aan geven. Met het ambitieprogramma willen de partijen werken aan het versterken van de leef- en recreatieomgeving voor bewoners, de natuurwaarden en diversiteit aan flora en fauna vergroten. Het Hemmeland is als één van de projecten opgenomen in het APRK.

PAGW

RWS is bezig met de uitwerking van de Programmatische Aanpak grote Wateren (PAGW) waarbinnen de Noord-Hollandse Markermeerkust als één van de projecten is opgenomen. De grote waterstaatkundige ingrepen in de vorige eeuw maakten Nederland veilig en welvarend. Maar al die dijken, dammen, vaargeulverruiming, inpoldering en peilbeheer hebben ook een keerzijde. Leefgebied voor vissen zijn verloren gegaan. Plant- en diersoorten missen daardoor passend leefgebied. Dit maakt natuur en de ecologische waterkwaliteit kwetsbaar. Daarom hebben die een impuls nodig. In de PAGW werken Rijk, regio en maatschappelijke organisaties aan toekomstbestendige grote wateren. Daar gaat hoogwaardige natuur samen met een krachtige economie. Noord-Hollandse Markermeerkust is één van de projecten. Hiervan is het aanleggen van een vispaaigebied en luwtezones op en rond het Hemmeland onderdeel.

HHNK

Eén van de taken van het Hoogheemraadschap is het zorgen voor gezond water.

Met gezond water wordt bedoeld dat oppervlaktewater de juiste balans qua ecologie en (voedings)stoffen heeft. Helder en fris water waar planten en dieren in kunnen leven, waar de landbouw en visserij gebruik van kan maken en waar mensen van kunnen genieten.

Schoon en gezond water is schaars. Daarom is op Europees niveau afgesproken dat de kwaliteit van het grondwater en het water van sloten, plassen en vaarten moet verbeteren. Deze afspraken noemen we de Kaderrichtlijn Water (KRW). Om de waterkwaliteit in de toekomst te verbeteren worden natuurvriendelijke oevers aangelegd en gemalen aangepast zodat vissen veilig kunnen passeren. Deze doelstellingen sluiten goed aan bij de plannen die voor het Hemmeland uitgewerkt gaan worden.

Korte samenvatting onderzoek

In het rapport van Witteveen en Bos is eerst de huidige situatie beschreven en daarna zijn de kansen voor optimalisatie van het watersysteem en de natuurwaarde uitgewerkt.

Huidige situatie - de belangrijkste conclusies

Het gebied heeft is door de provincie aangewezen als NNN-gebied. Het Hemmeland wordt intensief gebruikt door recreanten, wandelaars, sporters en hondenbezitters. Het Hemmeland is onder te verdelen in een parkzone, een strandzone en een ruige zone. Naast het recreatief gebruik is er ook een natuurwaarde toe te kennen aan het gebied. Deze natuurwaarde bestaat uit vochtig bos en struweel, oevers met rietkragen en door de bodemopbouw (opgespoten met duinzand) komen er verschillende zeldzame plantensoorten voor als orchideeën en de parnassia. Verder vormt het ouder wordende bos een goede plek voor vleermuizen waaronder de zeldzame meervleermuis.

Het gebied wordt voor een groot deel omsloten door water dat is aangewezen als Natura 2000 gebied. Het bestaande watersysteem functioneert niet goed meer, er is sprake van stagnatie op verschillende plaatsen in het gebied. Daarbij komt dat de inlaat handmatig moet worden bediend. In de watergangen die stromend zijn komen verschillende soorten waterplanten voor met een positief effect op de waterkwaliteit.

Bij de watergangen waar de doorstroming slecht is en dichte overhangende begroeiing (o.a. heesters en bomen) voor schaduw zorgt, komen weinig waterplanten voor waardoor de waterkwaliteit minder is, hier valt veel winst te behalen. Uitzondering is het natuurvriendelijk oever (NVO)-terrein. Hier is recent een natuurvriendelijke oever aangelegd.

Kansen - wat kunnen we ontwikkelen/bereiken?

De huidige natuurwaarde is in kaart gebracht. Bij het beheer van het Hemmeland moet deze waarde behouden blijven en gestimuleerd worden. Daarnaast moet er een ontwikkelslag worden gemaakt zodat de natuurwaarde verhoogd wordt en robuust wordt zodat intensief gebruik en natuur samen kunnen blijven gaan. Natuurontwikkeling zal zich vooral toespitsen op versterken flora, stimuleren visstand en ruimte voor watervogels. Volgende onderdelen worden meegenomen in deze ontwikkeling:

1. Het watersysteem wordt verbeterd. Bestaande watergangen worden gangbaar gemaakt en vrij gemaakt van begroeiing zodat er meer lichtinval is. Waar mogelijk worden watergangen verbreed en worden er natuurvriendelijke oevers aangelegd. Er wordt een systeem aangebracht waarmee het watersysteem gereguleerd kan worden en beter gaat stromen. De watergangen en de oevers worden daardoor leefgebied voor waterdieren en planten.
2. Toevoegen van amfibieënpoelen op het "brandende liefde terrein". Dit terrein midden op het Hemmeland is geschikt voor het toevoegen van twee poelen. Deze dienen zowel als watercompensatie en als toevoeging van een natuurcomponent.
3. Vispaaiplek realiseren op het Hemmeland op het "NVO-terrein". Binnen het Markermeer is een gebrek aan gebieden met zachte landwaterovergangen die belangrijk zijn als vispaaigebieden. Het NVO-terrein kan omgevormd worden tot een vispaaiplek. Dit moet in combinatie met een nieuwe waterinlaat aan de noordzijde in de vorm van een visvriendelijk hevel worden uitgevoerd.
4. Het aanleggen van ondiepe waterpartijen met waterriet rondom het Hemmeland. De huidige (water)riet zones kunnen worden versterkt en uitgebreid zodat er rondom het Hemmeland een luwte zone ontstaat. Dit is in combinatie met de vispaaiplek op het land onderdeel van de zachte landwaterovergang. Er ontstaat een schuilmogelijkheid voor jonge vis en fungeert het als opgroeigebied voor de vissen en ruimte voor watervogels.
5. Optimaliseren boom- en plantensoorten. De bijzondere en zeldzame planten moeten ruimte krijgen om zich uit te breiden. Stimuleren van bijzondere soorten flora die zijn aangetroffen.
6. Optie voor een vogeleiland. Op Marken is een terrein gemaakt voor visdiefjes (een bedreigde vogelsoort). Mogelijk kan bij dit leefgebied worden aangesloten door een eiland voor visdiefjes te realiseren. Door een netwerk van 'verblijfsplekken' (op land of water) te creëren kunnen we bedreigde soorten behouden in onze gemeente.
7. Natuurwaarde zichtbaar maken voor bezoekers. Het Hemmeland biedt de kans om recreatie en natuur samen te laten gaan. Hierdoor is de natuur laagdrempelig en bereikbaar voor bezoekers. Als de natuurontwikkeling robuust wordt uitgevoerd biedt dit kansen. In plannen voor het Waterrijk Museum van de provincie Noord-Holland is het Hemmeland opgenomen als een van de vitrines/kamers van het 'museum'. De (natuur)beleving van het gebied is hierin belangrijk. Het gebied kan worden gebruikt voor het doen van 'natuur'onderzoek door scholen en/of educatie door bezoekers.

Vervolg

het eerste kwartaal van 2021 wordt een uitvoeringsplan opgesteld. Aan de hand van het uitvoeringsplan wordt een planning en dekkingsplan gemaakt. Dit dekkingsplan wordt voorgelegd aan het college en de gemeenteraad.

Het eindrapport is al voorzien van een kostenraming. Deze moet verder worden uitgewerkt, omdat de uitvoering deels is gekoppeld aan de realisatie van het Galgeriet en deels aan de verschillende programma's. Elk met een eigen planning en een eigen subsidieprogramma. Als het uitvoeringsplan en planning bekend zijn kunnen belanghebbenden hierover worden geïnformeerd. Afhankelijk van de mogelijkheden kan dit in een stadsdebat met belangstellenden worden besproken.

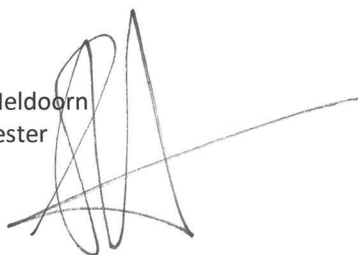
Het rapport is in eerste instantie opgesteld vanuit het project Galgeriet. Eerste aanleiding zijn de werkzaamheden die het Hemmeland raken. Omdat het Hemmeland ook een belangrijk gebied zal zijn voor de toekomstige bewoners van het Galgeriet wordt in het onderzoek gekeken hoe de kwaliteit geoptimaliseerd kan worden en nieuwe natuur kan worden ontwikkeld. Niet vanuit de gedachte om natuur te compenseren, omdat in een eerder stadium met de provincie afspraken zijn gemaakt over natuurcompensatie is dit ook niet nodig.

In een later stadium kan de mogelijke natuurontwikkeling eventueel gekoppeld worden aan compensatie vraagstukken die spelen op het Hemmeland, zoals bij het Mirror hotel. Medewerking van de provincie is daarbij noodzakelijk.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

drs. E.G.H. Dijk MPM
gemeentesecretaris/algemeen directeur

drs. K.S. Heldoorn
burgemeester

Bijlage:
177-13 Natuuronderzoek en advies Hemmeland